

Nr 64.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1918 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående framflyttande av straffbarhetsåldern.*

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Stårner, greve Spens, Köhlin*, Permansson, Fant, Klefbeck*, Frändén*, Lagerkvist, Pettersson i Bjälbo, Lindqvist i Kosta, Ernst Lindley, Holmdahl*, Johansson i Trollhättan, Ericsson i Ätvidaberg och Johanson i Gäre.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 210, har herr *Bengtsson* i Norup föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida icke genom straffbarhetsålderns framflyttande från femton till sexton eller eventuellt högre åldersår unga personer inom sådan åldersgräns må kunna befrias från straff för gärningar, som av dem begås, varjämte bör tagas i övervägande, huruvida och i vilken ordning tvångsuppfostran i stället bör ådömas eller annat förfarande, såsom intagande i skyddshem, gent emot dem anlitas.

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anfört följande:

»Det är ett sorgligt faktum, att brottsligheten bland vårt lands ungdom förer ett betydande antal femton- och sextonåringar inom fängelsernas murar. Många av dessa unga äro ännu nästan barn.

*Motionärens
motivering.*

Visserligen föreskriver den nya verkställighetslagen, att fånge, som vid straffets början ej fyllt tjugu år, skall avtjäna straffet helt eller

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 9 saml. 48 häft. (Nr 64.)

delvis i huvudsakligen för yngre fångar avsedd straffanstalt, såvida det ej med hänsyn till strafftidens korthet, straffets art eller omständigheterna i övrigt finnes olämpligt. Härigenom har åstadkommits, att de unga fångar, som hava så pass lång strafftid att deras transportrande till ett ungdomsfängelse kan ifrågakomma, kunna göras till föremål för en efter deras ålder mera passande behandling. Men det kvarstår dock att även dessa såsom straff- eller fängelsefångar nödgas känna bördan av den skam, som i det allmänna medvetandet vidlåder den sålunda straffade. Att hålla ett barn i fängelse kan ej sällan medföra, att det unga sinnet berövas själv tillit och hopp: det kan vara att stänga gossens eller flickans väg till framtida lycka och samhällsnyttig verksamhet. Fortsatt brottslighet kan därav bliva en följd.

Detta har ock av lagstiftaren insetts, då för vissa fall beretts möjlighet att utbyta frihetsstraffet mot tvångsuppfostran. Den villkorliga domen befriar också mången ung brottsling från straffets undergående. Men ifrågasätts kan, om icke ett ytterligare steg bör tagas; om icke femtonåringen, kanske också sextonåringen helt bör undandragas möjligheten av straffarbete eller fängelsestraff.

Utkastet till ny schweizisk strafflag stadgar, att den unge brottslingen, om han fyllt fjorton men ej aderton år, skall intagas i tvångsuppfostringsanstalt eller, om han är så sedligt fördärvad att han icke där kan förvaras, i en särskild korrektionsanstalt. Enligt motförslaget till ny tysk strafflag skall gärning, som begås av någon i nämnda ålder, vara strafflös, om gärningsmannen vid handlingens förövande icke ägde förmåga att riktigt bedöma dess betydelse för rättsordningen och dess konsekvenser för honom själv. I professor Carl Torps utkast till ny dansk strafflag förklaras sådana handlingar strafflösa, vilka företagas av barn under fjorton år eller av personer mellan fjorton och aderton år, när det med hänsyn till handlingens art och gärningsmannens personliga utveckling må antagas, att han saknat nödig mogenhet till att bedöma handlingens rättsliga eller samhälleliga betydelse.

Enklast och mest tilltalande synes ifråga om de yngsta brottslingsgrupperna vara att i varje fall ersätta straffet med behandling i skyddshem eller med tvångsuppfostran såsom enligt det schweiziska förslaget. Skulle emellertid sådant finnas olämpligt, kunde den väg följas, som anvisas av de ovannämnda tyska och danska förslagen.

Enligt gällande svensk lag användes skyddshemmet för den minderårige, vilken ej nått straffbarhetsåldern. Tvångsuppfostran användes i vissa fall för den unge, som överskridit nämnda ålder vid den brottsliga gärningens begående.

Genom framflyttande av straffbarhetsåldern skulle skyddshemmets användning utsträckas till även något äldre personer än för närvarande är fallet. Måhända finnes detta olämpligt. I sådan händelse torde tvångsuppfostran kunna i stället anlitas, en form som av vissa skäl lär vara att föredraga i fråga om den, som hunnit något högre ålder.

Att såsom nuvarande lag från tvångsuppfostran utesluta den unge, som begått svårare brott, synes knappast välgrundat i fråga om femton- och sextonåringen. Även å en sådan måste uppfostran verka bättre än straff; och om tvångsuppfostran tillmätas i avsevärd tid, har även den ett avskräckande inflytande, helt visst lika stort som ett i allmänhet kortvarigare straff.

Före inträdandet av den numera iakttagna stora tillökningen i de unga brottslingarnas antal, däröver siffror ännu ej finnas tillgängliga, intogos i straffanstalterna för undergående av straffarbete följande antal unga, nämligen i åldern av

	1914	1915	1916
15 år	6	10	13
16 »	32	19	33
17 »	49	51	43
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	Summa 87	80	89»

Den allmänna kriminella myndighetsåldern bestämdes i 1864 års strafflag till fyllda 15 år. Domstolen ägde dock efter omständigheterna förordna om tilldelande av aga åt eller insättande i allmän uppfostringsanstalt av barn, innan det fyllt 15 år. Om vidare den, som fyllt 14 men ej 15 år, begått gärning, som i allmänhet vore belagd med dödsstraff eller straffarbete över två år, och prövades han hava ägt nog urskillning att inse gärningens brottslighet, skulle han straffas högst med straffarbete i fyra år, om dödsstraff å gärningen följa kunnat, och med straffarbete i två år, om sådant arbete på längre tid därför vore stadgat. Brott, som någon i denna ålder begått, finge ej tillräknas honom till förhöjning av straff för återfall i brottet, där sådan förhöjning särskilt finnes i lagen utsatt. Och skulle den, som fyllt 15 men ej 18 år, begå brott, då skulle dödsstraff eller straffarbete på livstid nedsättas till sådant arbete från och med sex till och med tio år.

Utskottet
1864 års
strafflag.

*Lagen den
20 juni 1890.*

Genom lagen den 20 juni 1890 genomfördes i förutnämnda bestämmelser vissa ändringar. Sålunda kunde för den, som var över 15 men under 18 år, straffarbete på viss tid nedsättas till hälften av den eljest för brottet stadgade minsta strafftid, ehuru icke under två månader. Vidare utflyttades i fråga om förhöjning av straff vid återfall i brott åldersgränsen så, att något tillräknande vid straffs bestämmande för återfall icke finge ske, där gärningsmannen vid de tidigare brottens begående icke fyllt 18 år.

*Lagen den
27 juni 1902.*

1902 års lagstiftning på ifrågavarande område medförde en betydelsefull ändring i dittills gällande rätt i två skilda avseenden. Dels blev åldersgränsen för kriminell tillräknelighet undantagslöst bestämd till 15 år, dels skulle för den, som fyllt 15 men ej 18 år, straff för lindrigare förbrytelser kunna utbytas mot intagande i allmän uppfostringsanstalt. Den förstnämnda ändringen innebar ej blott avskaffande av den domstol tillkommande befogenheten att förordna om tilldelande av aga åt eller insättande i allmän uppfostringsanstalt av barn, innan det fyllt 15 år, utan även borttagande av den bestämmelse, enligt vilken, om gärningen blivit begången av den, som fyllt 14 men ej 15 år, och han prövades hava ägt nog urskillning att inse gärningens brottslighet, gärningsmannen i vissa fall kunde av domstol ådömas straff. Dessa ändringar i strafflagen fullständigas av lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran av vanartade och i sedligt avseende försummade barn, varigenom åt barnavårdsnämnd uppdrogs omhändertagandet och insättandet i skyddshem av barn under 15 år, som visat sådan vanart, att hemmets och skolans uppfostringsmedel befunnits otillräckliga för den vanartades tillrättaförande. Den andra ändringen gick ut därpå, att där brott blivit begånget av någon, som fyllt 15 men ej 18 år och han härför dömdes till böter eller till fängelse i högst sex månader, domstolen, där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövades sådant föranleda, kunde förordna, att han skulle i stället för att undergå det ådömda straffet insättas i allmän uppfostringsanstalt.

*Lagen den
7 maj 1917.*

Slutligen har genom lagen den 7 maj 1917, som ännu ej trätt i kraft, bestämmelsen om domstols befogenhet att förordna om straffs utbytande mot tvångsuppfostran utsträckts att gälla även sådana personer under 18 år, vilka dömts till straffarbete i högst sex månader eller fängelse i högst ett år.

I sitt år 1832 framlagda förslag till allmän kriminallag sökte lagkommittén att få den minderårige förbrytarens ansvarighetsålder framflyttad från sjuårsåldern, vilken för vissa fall redan av vår medeltidslagstiftning fastslagit och jämväl av 1734 års lag bibehållits, till fyllda tio år. I lagberedningens år 1844 avgivna förslag återfinnes härutinnan samma stadgande. Denna bestämmelse upptogs emellertid icke i 1864 års strafflag. I yttrande till statsrådsprotokollet den 23 september 1862 meddelade justitiestatsministern, att i förevarande avseende den avvikelse skett från lagberedningens förslag, »att tiden för barnets strafflöshet blivit bestämd till fjortonde året i stället för det tionde, vilket förändrade stadgande närmare överensstämmer med nu gällande lag ävensom med flera nyare främmande lagar och jämväl torde finnas lämpligare med avseende å tiden för barnets utveckling i vårt land.»

Förarbetena till 1864 års strafflag.

Vid förarbetena till 1902 års lagstiftning i ämnet var frågan om framflyttande av straffmyndighetsåldern föremål för särskilda uttalanden. Sålunda framhöll den kommitté, som den 26 oktober 1898 avgav det till grund för ifrågavarande lagstiftning liggande betänkande och förslag, att enligt kommitténs åsikt några övertygande skäl icke kunde anföras för ett höjande av denna åldersgräns för absolut straffrihet. Vid 15 år hade personer, tillhörande de mindre bemedlade samhällsklasserna, i regel avslutat sin skol- och konfirmationsundervisning och trätt ut i livet för att förtjäna sitt uppehälle. Med en sådan självständig ställning stämde icke straffrättslig ansvarsfrihet väl överens. Ett ytterligare skäl till avstyrkande av en utsträckning av ovillkorlig straffrihet funne kommittén även i den omständigheten, att för det dåvarande, kommittén veterligt, icke något lands lagstiftning såsom en allmän regel föreskrivit, att minderåriga skulle inom en åldersgräns utöver uppnådda 15 år vara befriade från straff.

Förarbetena till 1902 års lag. 1896—98 års kommitté.

På samma gång kommittén sålunda fann straffbarhet böra inträda vid fyllda 15 år, höll kommittén före, att möjlighet borde beredas att mot personer, som vid förövandets av en brottslig gärning väl överskridit denna gräns för absolut straffrihet men dock ännu på grund av försenad utveckling, försummad uppfostran eller ogynnsamma omständigheter i övrigt befunne sig på ett barns ståndpunkt, kunna använda samma uppfostringsmedel som emot minderåriga under 15 år.

Att kommittén därvid ansåg sig böra inskränka domstolens rätt att meddela förordnande om insättning i uppfostringsanstalt till de fall, då det straff, den brottslige ådragit sig, uppginge till högst sex månaders fängelse, härrörde icke, enligt kommitténs utsago, av någon inre i sakens

natur liggande orsak. *Tvärtom borde, förmenade kommittén, därest frågan endast såges ur rent teoretisk synpunkt, denna begränsning betydligt vidgas, såframt den icke alldeles borde bortfalla. Prövades det nämligen, att den brottslige, i trots därav att han överskridit den absoluta straffrihetsgränsen, ännu icke kunde anses hava hunnit den sedliga och intellektuella mognad, som borde förutsättas för straffbarhet, syntes billigheten kräva, att han under alla förhållanden i straffrättsligt hänseende behandlades lika med minderåriga under 15 år. När kommittén det oaktat uppställde nyssnämnda villkor, berodde detta av hänsyn till de kostnader, en vidsträcktare tillämpning av utbyte av straff mot insättande i anstalt skulle medföra.*

*Högsta
domstolen.*

Vid behandlingen inom högsta domstolen av det på grundval av ovan nämnda kommittébetänkande inom justitiedepartementet utarbetade förslag till ändringar i 5 kap. strafflagen förekom intet principuttalande i fråga om straffmyndighetsåldern. En ledamot förklarade emellertid, att han hölle före, att man borde inskränka användningen av ifrågavarande uppfostringsmedel till ett mindre antal åldersklasser och i stället utsträcka tillämpningen till de mera utvecklade inom dessa klasser och till de något svårare brotten. Det torde vara rådligast, yttrade han vidare, att åtminstone tills vidare stanna vid 16 år såsom högsta åldern för intagning i uppfostringsanstalt. Om så skedde, syntes begränsningen i fråga om brottets beskaffenhet kunna sättas så högt, att endast brott, för vilka allmänna straffminima uppginge till minst ett eller två års straffarbete, undantoges. Under förutsättning, att aga samt tillrättavisning och förmaning användes såsom alternativa tuktomedel, *skulle straffbarheten inom dessa gränser kunna helt och hållet upphävas, varigenom man undginge att använda kortvarigu frihetsstraff för förbrytare under 16 år.*

Sex av de i förslagets granskning deltagande justitieråden uttalade sig för en utsträckning av det föreslagna stadgandet om befogenhet för domstolen att förordna om intagande i uppfostringsanstalt därhän, att detsamma skulle kunna tillämpas vid olovligt tillgrepp, oavsett att brottet vore belagt med straffarbete.

*Riksdagens
skrivelse den
15 maj 1902.*

I den skrivelse den 15 maj 1902, vari riksdagen meddelade, att den med vissa ändringar antagit Kungl. Maj:ts i ärendet framlagda proposition, uttalades bland annat, att riksdagen även för sin del vore övertygad om att tvångsuppfostran i många fall skulle vara synnerligen ändamålsenlig gent emot minderåriga förövare av tjuvnadsbrott samt andra personer mellan 15 och 18 år, vilkas brott icke kunde försonas med lägre straff än straffarbete. Riksdagen, som vidare ifrågasatte, huruvida icke domstol

borde tillerkännas befogenhet att under vissa förhållanden i stället för straff meddela varning eller annan tillrättavisning, ansåg sig dock ej av dessa orsaker böra avslå förslaget, då dess snara antagande vore av högsta vikt. Därtill komme, att, innan ytterligare anstalter blivit uppförda, lagen redan av utrymmesskäl ej kunde utsträckas att omfatta flera än de nu i densamma upptagna kategorierna av minderåriga förbrytare. Men riksdagen höll före, att, i mån som de goda verkningarna av lagens bestämmelser inträdde — varom riksdagen vore övertygad — såväl Kungl. Maj:t som riksdagen skulle låta sig angeläget vara att vidtaga sådana åtgärder, som möjliggjorde lagens utsträckning till alla de fall, där en lycklig verkan av dess bestämmelser kunde vara att påräkna; och i samband med en dylik utvidgning av lagens verkningsskrets torde tillfälle erbjuda sig att taga i övervägande, i vad mån jämväl övriga av riksdagen antydda uppfostringsmedel kunde och borde komma till användning.

Vid riksdagen år 1909 väcktes inom andra kammaren en motion, i vilken med hänvisning till de goda resultat, som vunnits genom minderåriga förbrytares intagande i allmän uppfostringsanstalt, hemställdes om sådan ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen, att domstols rätt att meddela förordnande om insättning i allmän uppfostringsanstalt måtte utsträckas även till de fall, då brottet, som den minderåriga begått, belades med straffarbete i högst sex månader.

*Motion vid
1909 års
riksdag.*

På hemställan av lagutskottet, som avgav utlåtande över motionen och därvid särskilt framhöll, att ifråga om unga personer uppfostran oftare vore ett verksammare medel än straff, då det gällde att rätta en rättsstridig vilja, beslöt riksdagen att i anledning av motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vad mån ändring skulle kunna ske av 5 kap. 3 § strafflagen, i syfte att där omfördälda unga förbrytare måtte i större utsträckning än för det dåvarande var medgivet kunna insättas i allmän uppfostringsanstalt. Denna riksdags-skrivelse, dagtecknad den 16 mars 1909, överlämnades därefter till fattigvårdslagstiftningskommittén, som den 2 december 1915 avgav det betänkande och förslag, som ligger till grund för den av 1917 års riksdag beslutade utvidgningen av uppfostringsinstitutet. I den genom riksdagens skrivelse väckta frågan anför kommittén bland annat:

*Riksdagens
skrivelse den
16 mars
1909.*

»Vid bedömande av frågan om utbytande av straff mot insättande i uppfostringsanstalt böra icke lämnas obeaktade de strävanden, som

Fattigvårdslagstiftningskommittén.

under de senare åren gjort sig gällande, att vid verkställighet av straff taga särskild hänsyn till de unga och anordna straffet för dem så, att strafftiden utnyttjas för att sätta dem i bättre stånd att reda sig, då de ånyo komma ut i livet. Särskilt anmärkningsvärd är i sådant hänseende den framställning, som av fängvårdsstyrelsen gjorts hos Kungl. Maj:t i dess skrivelse den 3 juli 1912. Efter en uttömmande motivering, vari bland annat redogöres för det i England använda s. k. Borstalsystemet, föreslog styrelsen, att i strafflagen skulle införas en ny straffart, benämnd korrektionsstraff, tillämplig därest någon, som fyllt 18 men ej 21 år, gjort sig saker till brott, som enligt strafflagen skulle föranleda fängelse eller straffarbete på viss tid, ej överstigande tre år. Korrektionsstraffet skulle komma till användning jämväl i fråga om den, som före fyllda 18 år gjort sig förfallen till fängelse eller straffarbete på högst nämnda tid, men prövades icke kunna eller bära intagas i allmän uppfostringsanstalt. Vid prövning om korrektionsstraff borde ådömas, skulle tagas i betraktande, huruvida de omständigheter, varunder brottslingen uppväxt och sedermera levat, samt hans personliga sinnesbeskaffenhet och övriga förutsättningar gäve vid handen, att hans framtida välförhållande med större sannolikhet skulle kunna vinnas genom dylikt straff än genom det straff, som eljest vore i lagen för brottet stadgat.

Uti det av sakkunniga för utredning av vissa till strafflagstiftningen hörande frågor den 29 december 1914 avgivna betänkande med förslag till lag angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff (lag den 24 mars 1916) finnes en del föreskrifter, som avse yngre fångar. Sålunda föreslås, att fånge, som vid straffets början ej fyllt 20 år, skall avtjäna straffet helt eller delvis i huvudsakligen för yngre fångar avsedd straffanstalt, där det ej med hänsyn till strafftidens korthet, straffets art eller omständigheterna i övrigt finnes olämpligt. Vidare föreslås vissa modifikationer med hänsyn till sådana yngre fångar i fråga om tiden för enrumsstraffet och sättet för dess verkställande m. m.

Några lagbestämmelser hava visserligen icke utfärdats i det i fängvårdsstyrelsens ovanberörda skrivelse den 3 juli 1912 angivna syfte, men vissa åtgärder hava dock i fråga om straffverkställigheten vidtagits för att åstadkomma ett bättre utnyttjande av strafftiden för unga förbrytare.

Ehuru alltså inom fängelserna börjat vidtagas åtgärder, syftande till ett bättre utnyttjande av fängelsetiden för de yngre förbrytarna, är det uppenbarligen ej möjligt att i fängelset, där vistelsen dessutom alltid måste bliva mera kortvarig, vinna samma resultat med hänsyn till de minderårigas uppfostran, som i en enkom för dem avpassad uppfostrings-

anstalt. Erfarenheten synes hava till fullo ådagalagt, att den uppfostringsverksamhet, som kommit till stånd på grundvalen av 1902 års lagstiftning, haft en stor uppgift att fylla och även i det stora hela visat sig motsvara de därpå ställda förväntningarna. Större delen av de elever, som utgått från de allmänna uppfostringsanstalterna, hava blivit laglydiga och arbetsamma medborgare, under det att de, utsläppta efter ett kortvarigt fängelsestraff, antagligen snart åter skulle kommit i delo med rättvisan eller eljest råkat på förfall. Det finnes ingen anledning att antaga, att icke lika gott resultat skall kunna vinnas med en del av dem, som gjort sig skyldiga till brott, för vilket enligt lagen straffarbete ådömes. Särskilt i fråga om dem, som gjort sig skyldiga till tjuvnadsbrott — och dessa äro de flesta — lärare, på sätt redan anmärkts inom högsta domstolen, goda förutsättningar finnas att kunna med framgång utföra enahanda uppfostringsarbete, som nu med tillämpning av 5 kap. 3 § strafflagen kunnat komma de till fängelse dömda till del. Överhuvud taget synes någon meningsskiljaktighet icke finnas om angelägenheten av en utsträckning, och kommittén finner sig också böra utan tvekan förorda en sådan.

Vad beträffar sättet för utvidgningen kan man tänka sig en sådan inskränkt till vissa arter av brott, närmast tjuvnadsbrotten, bland vilkas förövare man har att räkna med ett stort antal minderåriga. Emellertid synes det dock mindre lämpligt att begränsa uppfostringsförfarandet till dem, som gjort sig skyldiga till vissa arter av brott. Det hittills bedrivna arbetet å uppfostringsanstalterna synes ej heller hava givit anledning till något dylikt särskiljande, och även från fängelserna kunna exempel framdragas på ungdomar, dömda till straffarbete för andra brott än olovligt tillgrepp, vilka skulle lämpat sig för intagande å uppfostringsanstalt. Kommittén ansluter sig därför i detta avseende till det förslag, som gjordes i motionen till 1909 års riksdag och sedermera vunnit anslutning från olika håll, nämligen att förordnande om intagande i uppfostringsanstalt bör kunna meddelas även vid brott, som beläggas med straffarbete, och detta utan hänsyn till brottets art.»

Sedan kommittén härefter framhållit, att det med denna utgångspunkt vore nödigt att bestämma en viss gräns i fråga om strafftidens längd, utöver vilken ej skulle vara medgivet att sätta uppfostringsåtgärder, detta därför att den allmänna rättsuppfattningen icke skulle känna sig tillfredsställd med att svårare brott fritoges från straffpåföljd och av allmänpreventiva hänsyn, samt kommittén ansett försiktigast att stanna vid den gräns av sex månaders straffarbete och däremot svarande

ett års fängelse, som ifrågasattes vid 1909 års riksdag, yttrar kommittén vidare:

»Ett ytterligare spørsmål, som i detta sammanhang varit under överbägande är, huruvida ej i vissa fall domstol borde tilläggas befogenhet att meddela tillrättavisning och varning i stället för att förordna om insättande i allmän uppfostringsanstalt. Hemställan om ett dylikt stadgande gjordes av åtskilliga ledamöter i högsta domstolen vid granskning därstädes av de föreslagna stadgandena rörande behandling av minderåriga förbrytare, och riksdagen ifrågasatte i sin ovanberörda skrivelse den 15 maj 1902 även en dylik befogenhet. I det betänkande, som avgavs den 17 maj 1902 av den s. k. strafflagskommittén, upptogs också spørsmålet, huruvida varning skulle med fördel kunna brukas i stället för eller jämte villkorlig dom. Nämnda kommitté fann emellertid av flera skäl stadgande om varning icke böra införas och, vad särskilt beträffar minderåriga förbrytare, ansåg kommittén, att efter ett genomförande av det till 1902 års riksdag framlagda förslaget om insättande i allmän uppfostringsanstalt samt med den villkorliga domens användande för yngre förbrytare i därför lämpade fall, det ej syntes tjänligt att med avseende å dessa införa ytterligare ett särskilt förfaringssätt. Genom införandet i vårt straffsystem av institutet villkorlig dom hade frågan om befogenhet för domstol att meddela varning fått minskad betydelse. Den villkorliga domen är, såsom av strafflagskommittén betonas, i själva verket en skärpt varning.»

*Professor
J. C. W.
Thyrén.*

Vid förarbetena till ny strafflag har frågan om behandling av minderåriga förbrytare varit föremål för särskild uppmärksamhet. Uti det av professor Johan C. W. Thyrén framlagda principbetänkande rörande strafflagens revision (Principerna för en strafflagsreform, del I sid. 135—150, del III sid. 149—150) har sålunda en ingående behandling ägnats åt minderårigas brottslighet, för vars bekämpande föreslagits särskilda straffmedel och skyddsåtgärder. För utbrytande av minderåriga brottslingars behandling från det typiska strafförfarandet, framhåller professor Thyrén, tala flera grunder. Om än varje allvarligare straff (bortsett från dödsstraffet) bör innehålla ett uppfostrande element, avsett att såvitt möjligt förbättra den straffade, så visar dock erfarenheten, att utsikten för att åvägabringa en genomgripande förändring i den mänskliga karaktären, ehuru den aldrig fullkomligt upphör, dock högst väsentligt minskas med tilltagande ålder. I fråga om unga, outvecklade personer är den emellertid jämförelsevis stor, och denna erfarenhet utgör ett starkt skäl för att låta den uppfostrande synpunkten behärska samhällets reaktion mot

brottslingar i nämnda stadium, så att straffet, inom vissa gränser, rent av förvandlar sig till uppfostran. Använd gent emot den minderårige brottslingen, fattas uppfostringsåtgärden icke såsom ett våldsamt och störande ingrepp i hans liv, utan såsom en välgärning mot honom själv, rättskänslan stötes därför icke av att även vid mycket ringa brott — ja, till och med utan att brott föreligger — en sådan åtgärd inträder. Omvänt uppfattas, ur den i folkåskådningen rådande vedergällningssynpunkten — även om det är fråga om högre grader av brottslighet — den minderårige brottslingens »skuld», på grund av hans närhet till den »otillräkneliga» barnåldern, icke svårare, än att den kan sonas med en längre uppfostringsbehandling — åtminstone såvida det icke gäller mycket svåra brott. Då intet straff äger rum för brott begångna t. ex. före 15 års ålder, faller det sig för den allmänna rättsuppfattningen ganska naturligt, att det under ett mellanstadium, exempelvis 15—18 år, inträder en behandling, som åtminstone enligt regeln endast i mindre mån har straffkaraktär.

I det av professor Thyrén sedermera framlagda förberedande utkastet till strafflagens allmänna del, därvid såsom kriminell åldersgräns bibehållits 15 år, har ungdomskriminaliteten alldeles förbigåtts. Om anledningen härtill yttrar professor Thyrén, att därest detta institut skulle utformas i den riktning, som angivits i Princ. I, så komme det att inom straffrätten intaga en sådan särställning, att kräva en sådan mångfald av egenartade regler, däribland även processuella, att åtminstone tills vidare möjligheten torde böra hållas öppen för dess behandling i en särskild lag.

Vid behandlingen av förevarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från fängvårdsstyrelsen, som i ett den 18 mars 1918 dagtecknat utlåtande uttalat sig för ett höjande av straffbarhetsåldern. I berörda yttrande, vilket såsom bilaga finnes vidfogat detta utlåtande, erinrar fängvårdsstyrelsen till en början, att senare årens lagstiftningsåtgärder i vårt land på ifrågavarande område innebära ett fortgående mot målet att i möjlig mån befria dem, som på grund av sin ungdom vore att anse såsom mindre brottsmedvetna, från undergående av de allmänna straffen, vilka anpassats för de vuxna. För fängvårdsstyrelsen hade det länge stått som ett synnerligen tungt åliggande att i straffanstalterna hålla även 15-åringarna för undergående av frihetsstraff. Huruvida och till vilken högre gräns straffbarhetsåldern borde höjas, berodde enligt styrelsens förmenande vä-

*Fängvårds-
styrelsen.*

sentligen på möjligheterna att utan straff rätta och från fortsatt samhällsfarlighet avhålla de unga lagöverträdarna. Det syntes därför, som om det vore till ovedersägligt gagn åtminstone i fråga om den, som fyllt 15 men icke 16 år, om straffet som regel bleve utbytt mot intagande i uppfostringsanstalt. Vad som hittills utan skada kunnat ske beträffande den, som icke fyllt 15 år, skulle utan tvivel med lika skäl kunna göras i fråga om den, som fyllt 15 men icke 16 år. Gränsen vore dragen tämligen godtyckligt, och en höjning av ett år kunde i varje fall icke innebära någon avsevärd skada. Visserligen kunde ur samhällets synpunkt möjligen göras en invändning därom, att så kallad straffrihet för den, som dock närmar sig en ålder av 16 år, komme att försvaga rättssäkerheten, i det att dessa unga undandrogenes den avskräckande verkan, straffet innebär. Men då vistelsen vid skyddshem och uppfostringsanstalt, utom vid de allra svåraste brotten, i allmänhet vore vida långvarigare än straffet, torde för de flesta intagandet i en dylik anstalt stå såsom ett större obehag och därför fruktas åtminstone lika mycket. Endast i de fall, då brottet varit så svårt, att straffet skulle till tiden i någon betydande grad överskjuta vad för vistelsen i uppfostringsanstalt kunde ifrågakomma, innebure utbytet ett beaktansvärt minskande av det avskräckande momentet. Om i anledning av dessa sällsynta fall tveksamhet kunde råda, huruvida straffbarhetsåldern kunde allmänt höjas utöver 15 år, stode visserligen den utvägen till buds, som före 1902 års lagändring var följd i strafflagens 5 kap. 2 § beträffande fjortonåringarna. I enlighet därmed skulle nämligen så kunna ordnas, att straff finge ådömas femtonåringen, i händelse han förövat gärning, belagd med dödsstraff eller straffarbete över två år, samt tillika prövades hava ägt nog urskillning att inse gärningens brottslighet. Men styrelsen trodde icke dylikt försiktighetsmått erforderligt, om höjningen av straffbarhetsåldern ej sattes högre än till 16 år. I händelse den unge beginge ett så svårt brott, som nyss ifrågasatts, torde det ske under sådana förhållanden, att han icke överväger, huruvida påföljden för honom bliver några års straffarbete eller tvångsuppfostran.

Styrelsen hölle vidare före, att då det vore önskvärt, att den som fyllt 15 år och således dock uppnått en tämligen hög grad av förståndsutveckling, finge sin gärning bedömd av verklig domstol och icke av barnavårdsnämnd, ifrågavarande reform måhända helst borde genomföras utan rubbning i domstolsförfarandet. Reformen skulle då allenast innebära, att förordnande om intagning i allmän uppfostringsanstalt skulle beträffande de lagöverträdare, som fyllt 15 men icke 16 år, givas även

i de fall, då sådant icke enligt nu gällande lag skulle eller kunde ske, utan straff ådömdes.

Slutligen har fångvårdsstyrelsen förordat lagändring av innebörd, dels att domstolen för visst fall skulle äga att i stället för att förordna om intagande i allmän uppfostringsanstalt tilldela den minderåriga varning, dels att de grundsatser, på vilka villkorlig dom vore uppbyggda, skulle tillämpas jämväl, då det gällde verkställighet av ålagd tvångsuppfostran.

Såsom framgår av det ovan anförda, läser icke mer än en mening råda därom, att ifråga om minderåriga förbrytare uppfostran ofta är ett verksammare medel än straff, då det gäller att rätta en rättsstridig vilja och återföra lagbrytaren till ett lagbundet och för samhället gagnande liv. De goda resultat, erfarenheten av 1902 års lagstiftning på ifrågavarande område otvetydigt har att uppvisa, å ena sidan, samt å andra sidan den obestriddigen skadliga inverkan av särskilt kortvariga frihetsstraff på den unge förbrytaren, synas utskottet utgöra starka skäl för en utredning rörande möjligheten av en ytterligare utvidgning av uppfostringsförfarandets användande å minderåriga förbrytare. Visserligen har en ej obetydligt utsträckt tillämpning av nämnda förfarande beslutats så sent som år 1917 genom den då antagna ändrade lydelsen av 5 kap. 3 § strafflagen, vilken ändring på grund av otillräckligt antal anstaltsplatser ännu ej kunnat träda i kraft. Men denna omständighet i och för sig bör enligt utskottets förmenande ej utgöra hinder för ett upptagande till närmare utredning, huruvida och i vad mån uppfostringsförfarandet lämpligen kan anlitas i än större omfattning, än vad nämnda lagrum i dess ändrade lydelse medgiver. Inför den på senare tider närmast på grund av kristidens verkningar alltmer tilltagande ungdomskriminaliteten kan samhället icke förbliva överksam. Bekämpandet av den minderåriges brottslighet är ett samhällsintresse av den allra största vikt, så mycket mer som man, därest detta lyckas — såsom professor Thyrén uttrycker sig i sitt ovan citerade arbete — i det väsentliga tillstoppat själva källan i samhället till kronisk brottslighet för den närmast följande tiden; det belopp, samhället lägger ut på välberäknade åtgärder mot ungdomskriminaliteten, tager det igen med ränta genom minskade förluster och utgifter på grund av kriminaliteten några år senare bland de vuxne. Därför hade det enligt utskottets förmenande utan tvivel varit i hög grad önskvärt, att frågan om lagstiftningen rörande minderåriga förbrytare kunnat i hela dess vidd

Utskottet.

under den närmaste framtiden upptagas till behandling. Men då detta svårigen läter kunna ske, torde för närvarande intet annat återstå än att med bibehållande av huvudgrunderna för gällande lagstiftning försöka ytterligare utsträcka tillämpningen av de i 5 kap. 3 § strafflagen givna bestämmelserna.

Vad beträffar sättet för utvidgningen, kan man givetvis tänka sig olika utvägar. Motionären föreslår ett höjande av straffbarhetsåldern från 15 till åtminstone 16 år. Detta förslag innebär, att uppfostringsförfarandet i en eller annan form städse utsträcker till alla unga förbrytare i åldern 15 till åtminstone 16 år utan avseende på beskaffenheten av det straff, som eljest skulle hava blivit dem ådömt. Straffbarheten skulle med andra ord bortfalla för denna åldersklass. Så till vida har detta förslag företrädare framför alla andra, som det tager direkt sikte på den minderåriges ålder. Det ligger nämligen i sakens natur, å ena sidan att uppfostringsförfarandet är nyttigare och mer verksamt samt å andra sidan att straffet är skadligare och mer fördärvbringande, ju yngre förbrytaren är. Invändas kan däremot törhända, att det ej kan vara ur samhällets synpunkt lämpligt, att den, som dock uppnått en ålder av upp till 16 år, alltid skall bliva strafflös.

Att i en allmän regel angiva en viss ålder, då den minderåriga skall anses hava uppnått sådan mognad i omdöme och självständighet i vilja, att en av honom begången brottslig handling bör åtföljas av straff, är uppenbarligen förenat med de allra största svårigheter. Valet måste bliva mer eller mindre godtyckligt. Ej heller kan den en gång satta åldersgränsen, såsom historien bestyrker, förbliva densamma. Ju mer utvecklade samhället är, desto större krav måste ställas på individen, för att han skall anses hava uppnått mogenhet. Senare tidens lagstiftning inom olika länder synes också, såsom fångvårdsstyrelsen påpekar, avgjort gå i riktning mot ett höjande av straffbarhetsåldern.

Vad beträffar valet av just 15-årsåldern i vårt land för inträde av kriminell ansvarighet, må till en början erinras därom, att det är över 50 år sedan sagda åldersgräns infördes i vår lagstiftning. Vidare förtjänar påpekas, såsom ovan nämnts, att vid behandlingen inom högsta domstolen av 1902 års lagförslag en ledamot ifrågasatte straffbarhetsålderns höjande till 16 år med undantag för de svåraste brotten. Slutligen må framhållas, att de av 1896—1898 års kommitté ovan anförda skäl för bibehållandet av straffbarhetsåldern vid 15 år icke äga samma giltighet nu som då. Det bör nämligen i detta sammanhang anmärkas, dels att enligt redan antagna eller väckta lagförslag tiden för skolgången utökats eller kommer att utökas icke allenast vad angår folkskola och obligatorisk

fortsättningsskola utan jämväl i fråga om deltagande i undervisningen i yrkesskolor, dels ock att vid innevarande års riksdag bägge kamrarna fattat beslut om att i fattigvårdshänseende höja gränsen för minderårighet från 15 till 16 år, vid vilken ålder, enligt vad föredragande departementschefen framhöll i yttrande till statsrådsprotokollet vid anmälan av förslaget till lag om fattigvården, de unge kunde anses hava hunnit en sådan mognad, att de hade utsikt att utvecklas till goda självförsörjare och nyttiga medborgare.

Kräver man således, såsom man bör, att den minderårige skall hava uppnått en viss utveckling, som bör utgöra förutsättning för hans straffbarhet, lär enligt utskottets förmenaude från denna synpunkt sett intet vara att invända däremot, att åldersgränsen för straffbarhet framflyttas till 16 år. Att däremot gå längre synes utskottet icke vara tillrådligt.

Men gränsen för straffbarhetsåldern bestämmes icke enbart av den minderåriges mogenhet och fasthet i viljan. Den ännu i folkmedvetandet härskande vedergällningstanken kräver understundom straff, så snart förbrytaren uppnått en viss ålder, liksom allmänpreventiva hänsyn kunna för visst fall påkalla samhällets reaktion i form av straff. Men ej heller ur dessa synpunkter lära alltför stora betänkligheter möta mot att höja åldersgränsen till 16 år, åtminstone icke om man undantager de grövsta brotten. Det torde näppeligen behöva befaras, att den allmänna rättsuppfattningen skall känna sig mindre tillfredsställd, därest en 15-årig förbrytare insättes i uppfostringsanstalt, än om han ådömes frihetsstraff, lika litet som uppfostringsförfarandet, enligt vad erfarenheten giver vid handen, för förbrytaren framstår såsom någon lindrigare påföljd å brottet än frihetsstraffet.

Vad slutligen beträffar det uppfostringsmedel, som bör komma till användning, då det gäller minderåriga förbrytare, som fyllt 15 men ej 16 år, och sättet för denna uppfostrans anordnande, har det syntts motionären enklast och mest tilltalande, att dessa 15-åringar antingen omhändertoges av barnavårdsnämnd och intoges å skyddshem enligt lagen om uppfostran av vanartade och i sedligt avseende försummade barn, eller ock underkastades tvångsuppfostran. Fångvårdsstyrelsen har för sin del förordnat tvångsuppfostringsförfarandet under särskilt framhållande, dels att tvångsuppfostringsanstalten torde bättre än skyddshemmet lämpa sig för den, som fyllt 15 år, dels ock att minderårig i nu nämnd ålder borde få sin gärning bedömd av domstol. Utan att vilja bestämt uttala sig till förmån för vare sig det ena eller andra alternativet vill utskottet dock framhålla angelägenheten av att, då en ifrågasatt utvidgning av

uppfostningsinstitutet såsom blott en provisorisk åtgärd icke är avsedd att verka ändring i huvudgrunderna för gällande lagstiftning på området i fråga, blivande ändringar må kunna i görligaste mån genomföras utan allt för stora rubbningar i nuvarande domstolsförfarande. Utskottet anser likaledes, att därest tvångsuppfostran skulle komma att förordas, betryggande åtgärder böra vidtagas i syfte att förekomma äldre elevers skadliga inflytande på yngre, vare sig detta bör ske genom särskilda anordningar inom anstalten eller genom upprättande av olika slag av anstalter, för vilket senare fall det ock torde böra tagas i övervägande, huruvida icke tillfälle till förflyttning av elever mellan olika anstalter borde beredas. Slutligen anser sig utskottet i likhet med fångvårdsstyrelsen böra förordna ett upptagande till behandling, dels huruvida och i vad mån varning eller annan tillrättavisning må kunna komma till användning vid behandlingen av minderåriga förbrytare, dels huruvida och under vilka förutsättningar förordnande om intagande i allmän uppfostningsanstalt må kunna allenast villkorligt meddelas.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, *dels* huruvida och under vilka villkor den i 5 kap. 1 § strafflagen stadgade straffbarhetsåldern av 15 år må kunna höjas till 16 år ävensom, därest så finnes böra ske, huruvida den, som fyllt 15 men ej 16 år och begår brott, bör intagas i skyddshem eller i tvångsuppfostningsanstalt och i senare fallet, huruvida domstol eller annan myndighet må härom förordna, *dels* huruvida och i vad mån varning eller annan tillrättavisning må kunna komma till användning vid behandlingen av minderåriga förbrytare, *dels ock* huruvida och under vilka förutsättningar förordnande om intagande i allmän uppfostningsanstalt må kunna allenast villkorligt meddelas.

Stockholm den 24 maj 1918.

På lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

*Bilaga.**Till riksdagens lagutskott angående framflyttande av straffbarhetsåldern.*

Då igenom lagen den 27 juni 1902 ur strafflagstiftningen avfördes den dittills gällande bestämmelsen, att under vissa förhållanden straff kunde ådömas jämväl för gärning, som begåtts av den, som fyllt fjorton men ej femton år, nämligen om gärningen i allmänhet var belagd med dödsstraff eller straffarbete över två år samt gärningsmannen prövades hava ägt nog urskiljning att gärningens brottslighet inse, måste detta hava skett med hänsyn till olämpligheten av fjortonåringars behandling såsom ansvarskännande personer med erforderlig mognad. Efter 1902 års lagstiftning, som tillämpas från och med år 1905, blev straffbarhetsåldern i varje fall bestämd till 15 år, dock med den modifikationen, att domstolen vid ringare brott kunde, där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövades sådant föranleda, förordna, att han skulle i stället för att undergå det ådömda straffet, insättas i allmän uppfostringsanstalt. Genom lagen den 7 maj 1917, vilken ännu icke trätt i kraft, har denna rätt att ersätta straffet med tvångsuppfostran utsträckt till att omfatta även ganska avsevärda straff, ända upp till fängelse i ett år eller straffarbete i sex månader.

Dessa lagstiftningsåtgärder innebära tydligen ett fortgående mot målet att i möjlig mån befria dem, som på grund av sin ungdom äro att anse såsom mindre brottsmedvetna, från undergående av de allmänna straffen, vilka avpassats för de vuxne.

Vid vilken tidpunkt den ålder uppnåtts, vid vilken erforderlig mognad inträder för att ett straff skall vara på sin plats, beror tydligen å individuella förhållanden. Det lärer vara allmänt erkänt, att manbarhetsåldern och själsmognaden inträda senare i de kallare länderna än i de varmare. Utan tvivel är detta redan, i jämförelse med andra stater, i vår gällande lagstiftning uppmärksammat, i det att till exempel enligt Tyska rikets strafflag av år 1871 endast barn under 12 års ålder äro fullständigt straffomyndiga. Utkastet till ny strafflag för Tyska riket höjer straffbarhetsåldern till 14 år. Således även här en strävan mot samma mål.

Den sålunda i Tyskland tilltänkta höjningen av två år i den hittills varande straffbarhetsåldern skulle motsvara en höjning från vår tidigare, för vissa fall bestämda straffbarhetsgräns av 14 år till fyllda 16 år.

Det torde i förhållande flertalet fall kunna anses, att mognaden bland ungdomen här i landet är två år senare än i Tyskland; och skulle, om denna åsikt är riktig, motionärens förslag om ålderns höjande till 16 år motsvara, vad i nyssnämnda land föreslagits såsom lämpligt.

För fängvårdsstyrelsen har länge stått såsom ett synnerligen tungt åliggande att i straffanstalterna hålla även femtonåringarna för undergående av frihetsstraff. Detsamma gäller mången gång också i fråga om de närmaste årsklasserna.

För att beträffande alla dessa råda bot mot de svåraste olägenheterna föreslog styrelsen på sin tid ändrade verkställighetsbestämmelser. Detta förslag har beaktats i den nya lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff, vilken lag i fråga om dem, som vid brottets begående icke fyllt 20 år, reducerat enrumsstraffet och i övrigt infört en omläggning i riktning mot uppfostran vid sidan av straffet.

Härigenom har mycket vunnits och skall helt visst än mera kunna vinnas, så snart önskvärda lokala anordningar hunnit genomföras. Men det kan dock icke annat

än uppväcka tveksamma tankar, då man i dessa ungdomsfängelser nödgas möta i straffångarnas dräkt klädda små gossar med outvecklad kropp och barnsliga ansikten; då man vet, att de för livet stämplats med brottslingarnas märke och att, huru deras liv än utvecklar sig, de måste bära med sig minnet av den förkastelse, som samhället gärna förknippar med undergången straff i allmänt fängelse.

Huruvida och till vilken högre gräns straffbarhetsåldern må böra höjas beror väsentligen, synes det, på möjligheterna att utan straff rätta och från fortsatt samhällsfarlighet avhålla de unga lagöverträdarna. För närvarande intagas de straffmyndiga förbrytarna i de så kallade skyddshemmen, där de under en vistelse, som till tiden i de allra flesta fall överstiger vad för brottet skulle bestämts i form av frihetsstraff, åtnjuta uppfostran, teoretisk och praktisk. Deras förbrytelser göras icke till föremål för domstols utan barnavårds bedömning. Det är egentligen häri, som deras behandling skiljer sig från deras, vilka efter brott i åldern 15, 16 och 17 år få utbyta straffet mot tvångsuppfostran.

Både skyddshemmen och tvångsuppfostringsanstalterna hava visat sig fylla sina ändamål på ett sätt, som icke hos någon lär väcka tanken på en återgång till vanlig straffbehandling. Den elev, som utgår från dessa anstalter, har sällan rönt avoghet hos allmänheten för sin vistelse därstädes. Tvärtom kan sägas, att hans framtida utsikter förbättrats genom den vunna yrkesutbildningen och de förökade skolkunskaper.

Dessa förmåner givas visserligen även åt de unga i fängelserna i den mån, en i regel kortare strafftid möjliggör; men ovan påpekade straffmärke motverkar ofta och mer än motverkar de vunna fördelarna.

Det synes därför som om det vore till ovedersägligt gagn åtminstone i fråga om dem, som fyllt 15 men icke 16 år, om straffet icke blott, såsom nu är fallet, i den händelse att brottslingens sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövas sådant föranleda, bleve utbytt mot uppfostringsanstalt, av ena eller andra slaget, utan att sådant utbyte alltid med nedannämnda inskränkningar komme till stånd. Vad som hittills utan skada kunnat ske beträffande dem, som icke fyllt 15 år, skulle utan tvivel med lika skäl kunna göras ifråga om dem, som fyllt 15 men icke 16 år. Gränsen är nu dragen tämligen godtyckligt, och en höjning av ett år kan i varje fall ej innebära någon avsevärd våda.

Visserligen kan ur samhällets synpunkt möjligen göras en invändning därom, att så kallad straffrihet för den, som dock närmar sig en ålder av 16 år, komme att försvaga rättssäkerheten, i det att dessa unga undandrogenes den avskräckande verkan, straffet innebär. Men då vistelsen vid skyddshem och uppfostringsanstalt, utom vid de allra svåraste brotten, i allmänhet är vida långvarigare än straffet, torde för de flesta intagandet i en dylik anstalt stå såsom ett större obehag och därför fruktas åtminstone lika mycket. Endast i de fall, då brottet varit så svårt, att straffet skulle till tiden i någon betydande grad överskjuta vad för vistelsen i uppfostringsanstalt kunde ifrågakomma, innebär utbytet ett beaktansvärt minskande av det avskräckande momentet. Om i anledning av dessa sällsynta fall tveksamhet kunde råda, huruvida straffbarhetsåldern kan allmänt höjas utöver 15 år, stode visserligen den utvägen till buds, som före 1902 års lagändring var följd i strafflagens 5 kap. 2 § beträffande fjortonåringarna. I enlighet därmed skulle nämligen så kunna ordnas, att straff finge ådömas femtonåringen i händelse han förövat gärning belagd med dödsstraff eller straffarbete över två år samt tillika prövades hava ägt nog urskiljning att inse gärningens brottslighet. Men styrelsen tror icke dylikt försiktighetsmått erforderligt, om höjningen av straffbarhetsåldern ej sättes högre

än till 16 år. I händelse den unge begår ett så svårt brott, som nyss ifrågasatts, lär det ske under sådana förhållanden att han icke överväger, huruvida påföljden för honom bliver några års straffarbete eller tvångsuppfostran.

Då åtskilligt talar för önskvärdheten, att den som fyllt 15 år och således dock uppnått en tämligen hög grad av förståndsutveckling, får sin gärning bedömd av verklig domstol och icke av barnavårdsnämnd, vars uppgift mindre är att utreda föreliggande brottmålsfall än att taga hänsyn till uppfostringsbehovet i allmänhet, förefaller det styrelsen, som om ifrågavarande reform törhända helst borde genomföras utan rubbning i domstolsförfarandet. Härfor talar och den omständigheten, att för den till en ålder av mer än 15 år komna brottslingen tvångsuppfostringsanstalten lämpar sig i viss mån bättre än skyddshemmet, emedan den förra är en inrättning, som planlagts för de äldre åldersklasserna bland ungdomen, under det att skyddshemmet i regel tagit sikte på de yngre åldrarna. Den som fyllt 15 år torde rätteligen böra hänföras till den förra gruppen.

Om nu angivna riktlinje följes, skulle reformen innebära, att förordnande om intagning i allmän uppfostringsanstalt skulle beträffande de lagöverträdare, som fyllt 15 men icke 16 år, givas även i de fall, då sådant icke enligt nu gällande lag skulle eller kunde ske, utan straff ådömdes.

I enlighet med vad sålunda blivit sagt borde i strafflagens 5 kap. 1 § införas en ändring av orden »femton år» till »sexton år». Motsvarande ändring bör ock ske i samma kapitel 2 och 3 §§. Till sistnämnda 3 § bör ett tillägg göras av innehåll att om den, som fyllt femton men icke sexton år, begått gärning, som i strafflagen är belagd med straff, skall domstolen förordna om hans intagande i allmän uppfostringsanstalt, dock med de undantag, som kunna föranledas av följande omständigheter.

Då femtonåringen enligt ovan framlagda förutsättningar skall vara straffri, undgår han icke allenast frihetsstraff utan även bötesstraff. Att bötesstraffet är synnerligen olämpligt i fråga om personer, som på grund av sin ungdom ännu icke äro i besittning av egna tillgångar till deras gäldande, är lika uppenbart som att ett förvandlingsstraff för böter i form av fängelse bör undvikas av samma skäl, som ovan anförts, för att låta den unga undgå bekantskapen med straffanstalten och den fläck som fängelsevistelsen är ägnad att vidfästa. Men bötesstraffet kan i och för sig vara så pass lindrigt, i synnerhet om närstående betala den unges böter, att deras ersättande med årlång vistelse vid en allmän uppfostringsanstalt kan synas allt för hårt.

Beträffande den, som är yngre än 15 år, kan barnavårdsnämnden underlåta barnets överlämnande till skyddshem och i stället anlita mindre ingripande utvägar. Detta synes även böra möjliggöras i fråga om de något äldre, nämligen femtonåringarna, då brottet varit av den lindrigare art, att i vanliga fall endast böter skolats ådömas.

Finnes den som fyllt 15 men icke 16 år hava förövat en gärning, som för den straffmyndige ej skulle medfört högre straff än böter, synes domstolen böra äga att, i stället för att förordna om intagande i allmän uppfostringsanstalt, tilldela den unge varning.

Ett tillägg härom borde för sådant fall införas i 5 kap. 3 § strafflagen.

Lämpligt vore jämväl, att möjlighet bleve beredd för domstolen att göra sitt förordnande om intagning i allmän uppfostringsanstalt villkorligt. Därigenom skulle åstadkommas tillfälle att i de fall, då varning syntes allt för verkningslös men intagande i uppfostringsanstalt möjligen obehöfvig, endast villkorligen förordna om sistnämnda åtgärd, varvid dock vunnes dels ett allvarligt hot för framtiden och dels den unge lagöverträdarens ställande under övervakning.

Säkerligen skulle i många fall dylikt villkorligt förordnande vara till gagn även beträffande såväl dem, som i åldern mellan 15 och 16 år begått svårare brott än att det eljest skulle ådragit böter, som ock dem, som i åldern mellan 16 och 18 år funnits böra befrias från straff för att i stället underkastas tvångsuppfostran.

En bestämmelse synes för vinnande härav böra åstadkommas av det innehåll, att där förordnande gives om intagande i allmän uppfostringsanstalt, domstolen må, i händelse med hänsyn till den unges karaktär och personliga förhållanden i övrigt, skälig anledning finnes antaga, att han skall utan sådan åtgärd låta sig rättas, i förordnandet föreskriya att med åtgärden skall anstå och att på den ungas uppförande under viss provotid m. m. skall bero, huruvida förordnandet om intagande i allmän uppfostringsanstalt skall gå i verkställighet. Dessutom torde böra stadgas, att de i lagen om villkorlig dom givna bestämmelserna skola i tillämpliga delar iakttagas jämväl i fråga om villkorligt förordnande, varom nu nämnts.

Till upplysning om det antal unga lagöverträdare, som under år 1917 varit intagna i rikets straffanstalter, torde slutligen få meddelas följande tabell:

Fångar dömda till straffarbete eller fängelse, vilka vid brottets begående ej fyllt

	16 år		17 år		18 år		Summa
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
Kvarvarande vid årets början	18	—	20	—	21	—	59
Nykomna undet året.....	104	3	180	15	173	21	496
Summa	122	3	200	15	194	21	555
Kvarvarande vid årets slut	42	—	70	4	90	7	213

Under år 1917 voro således i straffanstalterna intagna 122 gossar och 3 flickor, som fyllt 15 men icke 16 år, 200 gossar och 15 flickor, som fyllt 16 men ej 17 år, samt 194 gossar och 21 flickor, som fyllt 17 men ej 18 år, hela antalet således 555.

Att detta antal varit under år 1917 alldeles osedvanligt stort framgår av en jämförelse mellan antalet vid straffanstalterna kvarvarande vid årets början och vid dess slut, nämligen 59 emot 213.

Om tvångsuppfostran skolat användas för hela antalet femtonåringar, visar sig detta hava kraft en betydande tillökning av anstaltsplatser, en tillökning, som skulle blivit än större om jämväl de femtonåringar, som dömts till böter, måst intagas i allmän uppfostringsanstalt. Under normalare förhållanden, då kristidens fördärvliga verkningar upphört, lär vi visserligen antalet åter nedgå, såvida icke förhoppningarna gäckas. Men även i sådant fall torde det vara önskligt att ej över det nödvändiga fylla de allmänna uppfostringsanstalterna. Även ur denna synpunkt, må det ovan gjorda förslaget om möjlighet av varning och villkorligt förordnande förtjäna beaktande.

Skulle emellertid anses tillräckligt och lämpligt, att jämväl den, som fyllt 15 men icke 16 år, helt likställdes med yngre vanartade och att således ej allvarligare påföljd än intagande i skyddshem behövde för honom ifrågakomma, kunde reformen uppenbarligen inskränka sig till en ändring av bestämmelserna i 5 kap. strafflagen i avseende å siffran för straffbarhetsåldern. Från styrelsens sida finnes häremot intet att erinra utöver vad

ovan anförts ifråga om tvångsuppfostrans företräde i visst avseende, då det gäller ungdomar av något mognare ålder, samt det önskvärda att få av dem förövade brott utredda inför verklig domstol.

Stockholm den 18 mars 1918.

VIKTOR ALMQUIST.

A. SANDELL.

F. v. Dardel.